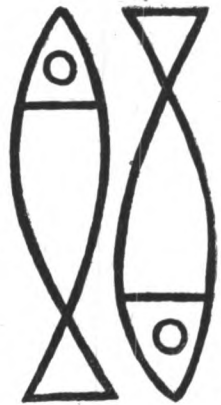

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres van de Redactie: Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Trouweloze verlating?

Hand. 15 : 35-41.

Handelingen 15 spreekt eerst over het eerste leergeschil in de kerk na Pinksteren en over het eerste geschil over de al of niet trouwe dienst van een ambtsdrager.

Als het eerste leergeschil beslist is, zijn Paulus en Barnabas teruggekeerd naar Antiochië. Ze hebben daar een tijd lang in eensgezindheid samen het Woord des Heren gepredikt (15 : 35). Na verloop van tijd komt er bij Paulus het verlangen op een visitatiereis te maken langs de gemeenten, gesticht tijdens de eerste zendingsreis (15 : 36). Hij doet het voorstel aan Barnabas, die er alles voor voelt, maar die Johannes Marcus mee wil nemen. En dat wil Paulus niet. En dan is er het geschil.

☆☆☆

Johannes Marcus is een oude bekende. Hij had ook een deel van de eerste zendingsreis meegemaakt. Hij is de schrijver van het evangelie van die naam. Halverwege de eerste zendingsreis is Johannes Marcus teruggekeerd (13 : 13). Waarom staat er niet bij in de Bijbel. Maar Paulus heeft het een niet gepronounced reden gevonden, zoals nu blijkt. Want als Barnabas Johannes Marcus mee wil nemen, ook op de tweede zendingsreis maakt Paulus bezwaar (15 : 38). Hij vindt Johannes Marcus niet standvastig genoeg. Hij kan alleen maar mensen gebruiken, die zich geheel en al tot het werk begeven. Geen halven.

Barnabas blijft bij de keus van Marcus en het geschil is er levensgroot tussen deze twee goede vrienden, tussen deze twee mensen, die allebei hun leven in dienst van de Here stelden.

☆☆☆

Wie heeft er gelijk? Nu, voor beider standpunt is er wel het een en ander aan te voeren.

Wat Barnabas betreft: van hem wordt getuigd dat hij een goed man was en vol van de H. Geest. Daaraan had hij zelfs zijn naam te danken (Hand. 3 : 36; 11 : 24).

Dát hij zulk een man was blijkt ook wel uit het feit dat hij als eerste zich het lot van de bekeerde Saulus aantrok (Hand. 9, 26, 27). Hij was dus bepaald een man met een goed oordeel. Een beter oordeel dan de rest van de discipelen te Jeruzalem.

Het is dus goed mogelijk om te stellen dat Paulus nu ook wel op het oordeel van Barnabas had mogen vertrouwen. Barnabas was ook wel iemand die echt oog voor het werk had. Want als het zendingswerk moet beginnen is hij het die Paulus opzoekt en naar Antiochië brengt (11 : 25).

Bovendien: Marcus is onze evangeliëschrijver van die naam. Hij is dus zelfs door de H. Geest waardig gekeurd om opgenomen te worden onder de Bijbelschrijvers. Die achtte hem dus wél betrouwbaar. Want hij óók heeft ons het evangelie van Jezus Christus

betrouwbaar overgeleverd.

Er is nog een argument dat kan pleiten voor het gelijk van Barnabas en ongelijk van Paulus. Dat is het getuigenis van Paulus zelf. Als Paulus gevangen zit in Rome, dan komt juist Marcus hem opzoeken. Dan behoort hij weer tot de medewerkers van Paulus (Filémon: 23, 24).

Ja, het gaat nog verder. Als Paulus de tweede maal gevangen zit in Rome, met de dood voor ogen, dan wil hij juist Marcus bij zich hebben. Dan staat tegenover de ontrouw van anderen, de trouw van Marcus. Dan zegt Paulus dat hij zeer nuttig is voor de dienst (2 Tim. 4 : 10, 11). En tenslotte is er nog het getuigenis van een andere apostel over Marcus. Dat is Petrus. Die noemt Marcus zijn zoon. Marcus is dus ook in de ogen van Petrus een zeer gewenst man geweest.

☆☆☆

Aan de andere kant is er ook wel iets te zeggen voor het standpunt van Paulus. Ten eerste hééft Marcus Paulus en Barnabas verlaten tijdens de eerste zendingsreis om een

Amelink

blijkbaar niet erg afdoende reden. Want zulk een onredelijk en onverdraagzaam man was Paulus niet. Alle water van de Middellandse Zee wast het feit van de verlating niet weg.

In de tweede plaats had Paulus het recht te letten op het belang van het werk alleen. In de derde plaats is het niet onmogelijk dat Barnabas zich door een misplaatst familiegevoel heeft laten leiden. Marcus was een neef van Barnabas (Col. 4 : 10). Ten slotte gaat Lukas door met het beschrijven van het werk van Paulus en niet van dat van Barnabas.

☆☆☆

Het is dus duidelijk dat er argumenten zijn aan te voeren voor beider standpunten. Het is geen wonder dat alle verklaarders het er vrijwel over eens zijn, dat het moeilijk, zo niet onmogelijk is een oordeel te vellen in dit geschil. Paulus en Barnabas waren allebei wel in staat geweest een stuk op te stellen met constaterende dit en dat... en overwegende zus en zo spreken we uit enz. enz.

Mag het niet mogelijk zijn een oordeel te vellen over het gelijk in dit geschil, het is wél mogelijk iets te zeggen over de gevolgen.

Er ontstaat een verbittering.

Het gaat hard tegen hard en hart tegen hart.

Barnabas blijft op zijn standpunt staan. Hij mag dan een goed man geweest zijn, dat betekende kennelijk niet dat hij niet wist wat hij wilde. Hij is niet bereid zelfs voor Paulus op zij te gaan, als hij meent dat er door Pau-

lus onrecht wordt gedaan.

Aan de andere kant is Paulus niet minder vastbesloten. Hij drukt zich in krasse termen uit... dat men niet iemand bij zich moest hebben... Hij wil de naam niet eens noemen. Zo'n vent, zouden wij zeggen, wil ik niet meer mee hebben.

En daar is de verbittering. Allebei vurig in de dienst des Heren.

Allebei vast overtuigd van eigen gelijk.

De ergste twisten zijn altijd broedertwisten. Dat is niet zo vreemd.

Van iemand, van wie we houden, verwachten we ook veel. En als die tegenvalt komt dat altijd harder aan dan van een onbekende. Hoe dichter iemand bij ons staat, hoe meer het ons grieft, als we denken dat zo iemand onrecht doet. Daarom zijn familieruzies altijd hevig. Daarom zijn kerkelijke veten en twisten ook altijd hevig.

☆☆☆

Maar — en dat moet er toch wel bij — het gelijk moge voor ons niet te beslissen zijn en de verbittering moge goed te begrijpen zijn, dat wil niet zeggen dat deze verbittering goed was. De kanttekeningen bij de Staten Vertaling maken een humoristische aantekening bij het woord verbittering. Deze verbittering overkwam deze mannen, zo staat daar, door menselijke zwakheid, daarmee tonende waar te zijn, wat zij van zich zelf zeggen in Hand. 14 : 15. Daar staat dat ze van zich zelf zeggen dat ze maar zwakke mensen zijn.

De liefde wordt niet verbitterd (1 Cor. 13 : 5).

Calvijn zegt bij dit verhaal dat het zeer geschikt is om alle gelovigen met schrik te vervullen. Zelfs deze mannen wisten niet tot de noodzakelijke eenheid en eendracht te komen. Zelfs deze mannen niet!

Wat een boos hart heeft de mens, hebben ook kerkmensen, hebben ook kerkelijke "leiders".

☆☆☆

De satan is er wel zeer op uit de kerk van Christus te verstoren. Hij probeert het via de leer (Hand. 15 : 1). Hij probeert het via het leven.

Was het gevaar in het eerste gedeelte van dit hoofdstuk dat het evangelie van Jezus Christus alléén verduisterd zou worden en dat daardoor een scheuring zou ontstaan, nu is dat zelfde gevaar van scheuring aanwezig omdat Paulus en Barnabas het niet eens weten te worden en zich door de duivel tegen elkaar laten verbitteren.

Maar dat heeft de Here voorkomen. Barnabas heeft niet voorgesteld Paulus te schorsen en af te zetten. Paulus heeft niet voorgesteld Barnabas en Johannes Marcus te schorsen en af te zetten. Ze zijn ieder een kant op gegaan. Barnabas met Marcus naar Cyprus. Paulus met Silas naar Cilicië. Ze hebben zelfs kennelijk het terrein maar verdeeld. Dat wil zeggen: ze laten op dit geschil over de vraag van de trouweloze verlating des dienstes door Johannes Marcus de eenheid der kerk niet breken.

En zo is er niet minder gedaan in het zendingswerk, maar meer.

Lukas beschrijft verder het werk van Paulus en zijn metgezellen, in overeenstemming met de geheel enige positie die Paulus inneemt in de kerkgeschiedenis. Maar Barnabas en Marcus zijn niet zonder betekenis geworden. Hoe Paulus later over hem oordeelt hebben we al gezien.

Broeders laten zich niet blijvend tegen elkaar verbitteren.

De een zei: onwaardig tot de dienst. De ander: een goed instrument. Maar niet alle geschillen behoeven opgelost te worden om voor een situatie een goede oplossing te vinden.

Het geschil over de wet van Mozes was

niet toevallig het eerste leergeschil in de kerk.

Dit geschil was niet toevallig het eerste over trouwe ambtsdienst.

Het is ons beschreven opdat we ons aan het Woord des Heren zouden houden in de leertucht en in de tucht over het leven, ook bij ambtsdragers.

Opdat de satan niet zou triomferen.

Opdat het evangelie blijde boodschap zou blijven.

Opdat mensen geen overheersende positie in de kerk zouden krijgen.

Opdat de kerk zou blijven kerk van Jezus Christus.

Van Hem alleen.

⁸⁾ Paulus, 457/8. Zie ook wat we in par. 2 reeds overnamen uit *Aan de Romeinen*. We voegen daar nog dit aan toe: "De doop leeft in, voorzover hij het in Christus begrepen zijn toepast, tot uitdrukking brengt, bevestigd. Daarom ligt het praedestinatieaanse en heilshistorische in-Christus-zijn voor de gelovigen vast in de doop." blz. 135.

⁹⁾ Vgl. Heid. Kat. zondag 25, 26 en de Schriftplaat- sen daar genoemd.

Par. 8.

Enkele slotopmerkingen.

We zouden nog meer voorbeelden kunnen noemen van *in Christus*, zoals dat in de Schrift gebruikt wordt. Zo Gal. 1, 22: En ik was aan de gemeenten van Christus in Judea van aanzien onbekend.

Er staat: de gemeenten van Judea *in Christus*; de gemeenten, die er zijn dank zij de heilswerking van Christus. Overigens zou ik de N.V. niet willen afkeuren. Ook zou m.i. hier *in Christus* wel met 'christelijk' zijn weer te geven. Enige soepelheid in weergave en vertaling is wel mogelijk, als de grondbetekenis maar vaststa. Hiervoor noemen we nog wat Greijdanus schrijft: "Deze laatste bepaling dient om deze gemeenten als Christelijke gemeenten aan te duiden, en ze te onderscheiden van Joodse gemeenschappen of synagogenverbanden. *In Christus* geeft de band met Christus aan. Zij leven uit Hem, wortelen door het geloof in Hem, hebben al hun kracht en al hun heil in en uit Hem. De nauwste vereniging met Christus wordt aldus uitgedrukt."¹⁾

We noemen ook nog 1 Kor. 15, 22: Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden.

Volgens Jeremias is in *Adam* waarschijnlijk slechts gevormd naar analogie van *in Christus*.²⁾ Misschien is dat zo. Maar dan heeft *in Adam* ook analoge betekenis: door Adam, tengevolge van Adams daad, onder inwerking daarvan. Adams val en ongehoorzaamheid had een onheilvolle uitwerking op alle mensen.³⁾ Tengevolge daarvan, onder inwerking daarvan sterven alle mensen. Wij merken op, dat dit in de tegenwoordige tijd staat. We menen daarin een krachtig argument te hebben, dat Adam niet op te vatten is als een ruimtelijke figuur, als een 'Universalpersönlichkeit' of iets dergelijks, waarin zich het sterven van alle mensen in de oertijd zou hebben voltrokken. Dan zou er een verleden tijd hebben moeten staan. Het sterven voltrekt zich nog steeds. De onheilvolle invloed van Adam laat zich nog steeds gelden. Daartegenover staat het in Christus levend gemaakt worden in een toekomstige tijd. Het dank zij de verlossende werking van Christus levend gemaakt worden moet zich nog voltrekken, nl. op de jongste dag. Het houdt in het verkrijgen van het leven in de volle zin van het woord, het eeuwige leven.⁴⁾ Wel spreekt de Schrift ook van een met Christus levend gemaakt worden of met Hem opgewekt worden in een verleden tijd, Kol. 2, 12-13; 3, 1; Ef. 2, 6 maar dan staat er *met* en niet *in Christus*. De bedoeling is dan ook enigszins anders dan in onze tekst.

Wanneer we onze tekst verstaan zoals boven voorgesteld, dan hebben we ook geen moeite met het *allen*, alsof daar alle mensen hoofd voor hoofd mee zouden zijn bedoeld. Het gaat om allen, die onder de invloed staan van Adam, resp. van Christus. Ieder mens staat nu wel als afstammeling van Adam onder zijn invloed, maar onder die van Christus alleen zij, die in Hem geloven, die in het door Hem gewerkte heil delen.

We menen, dat ook met name deze tekst spreekt voor het verstaan van *in Christus*, zoals wij dat hebben voorgedragen.

Tenslotte noemen we nog even Ef. 1, 4: Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld,...

Ridderbos heeft mij de eer aangedaan in zijn groot werk *Paulus* mijn proefschrift aan te halen. Van de drie keer echter slechts één keer met instemming. Hij heeft ook mijn uitleg van deze tekst bestreden. Hij beroept zich op de uitdrukking 'vóór de grondlegging der wereld' en zegt dan o.m.: "Er kan hier niet anders dan van een vóór de geschiedenis plaats vindende verkiezing sprake zijn. En dus is ook de vertaling van *in Christus* met 'door Christus' niet te handhaven."⁵⁾

Maar ik meen, dat hoe men ook verder over de uitleg van Ef. 1, 4 moge denken, het vaststaat, dat *in Christus* met door Christus is te vertalen. Ik sta niet op het woordje 'door'. Het is zelfs beter het te vermijden, omdat het dan wel verward kan worden met andere griekse woorden, die ook wel als 'door' vertaald worden. Maar *in Christus* betekent: door de werking van, door de krachtvolle genadewerking, die van Christus uitgaat. Dat is, dacht ik, uit het bovenstaande wel gebleken. Verschillende verklaarders, die ik heb aangehaald, verstaan het ook in die zin, al speelt een mystieke opvatting nog wel mee, en dat is misschien beïnvloed door hun opvatting van het verkiezen Gods.

Ook in eigen kring stuitte mijn uitleg wel op weerstanden. Soms maakte men het zich hierbij nog al makkelijk door te zeggen, dat onze tekst toch over-

In Christus

(SLOT)

Par. 7.

Op welke wijze en waardoor komen wij in Christus?

Ridderbos schrijft in samenhang met hetgeen we aan het slot van de vorige paragraaf van hem aanhaalden: "Van bijzonder belang voor wat ons hier bezig houdt is ook de juiste vertaling en exegese van 1 Kor. 12, 13..." dat vs luidt in de N.V.: "want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedrenkt". Ridderbos nu keurt de vertaling 'door één Geest' af. Want de Geest zou hier niet als de het lichaam constituerende factor gedacht zijn, maar als gave, die de gelovigen krachtens hun inlijving in het lichaam deelachtig worden.¹⁾

Maar hiertegen zou ingebracht kunnen worden, voor eerst de vraag, waarom het *in van in de Geest* hier geen instrumentale kracht zou hebben, zoals wel elders?²⁾ Vaak wordt dan ook hier *in* toch wel met *door* vertaald.³⁾

Vervolgens zou gevraagd kunnen worden wat dan wel de het lichaam constituerende factor zou zijn? Of m.a.w. wat is het dat ons in Christus doet zijn? Hoe komen we in Christus?

Dit is wel een belangrijke vraag.

Roomse theologen geven wel als antwoord: de doop. Zo schrijft b.v. Wikenhauser, dat de doop de mensen in de mystieke verbinding met Christus brengt en dat die het zijn-in-Christus bewerkt.⁴⁾ Trouwens ook Wendland schrijft: Door de doop is de gemeente één lichaam geworden (Gal. 3, 27-28) — de doop is echter een begiftigd worden met de Geest.⁵⁾

Grosheide gaat met zo'n antwoord helemaal niet akkoord. Hij schrijft o.m.: "Hier mag geen slotsom getrokken worden, dat de doop inlijft in het lichaam van Christus. Want dat zegt de apostel niet. Hij zegt, dat allen door één Geest, vgl. Matth. 3, 11, tot één lichaam gedoopt zijn, m.a.w. die inlijving hangt niet aan de uiterlijke bediening van de doop, maar aan het werk des Geestes."⁶⁾

Dit gevoelen, zo zagen we, deelt Ridderbos weer niet. Men is eerst in het lichaam en tengevolge daarvan ontvangt men de Geest. "In deze gedachtegang leeft dus niet de Geest door middel van de doop in het lichaam in, maar betekent juist omgekeerd de inlijving door de doop óók het gedoopt worden met de Geest van Christus."⁷⁾ Maar wat betekent dan nu de doop? Wat is dat voor een doop, waar de Geest van geabstraheerd is? Volgens Ridderbos komt de eenheid van het lichaam niet door de doop tot stand. "Veeleer geeft de hier gebruikte term 'dopen in' aan, dat de dopeling in betrekking gebracht wordt tot een reeds bestaande persoon of eenheid (vgl. 1 Kor. 10, 2; Gal. 3, 27); hier betekent dit dus de inlijving in een reeds bestaand lichaam, nl. de gemeenschap van de in Christus begrepenen en gedoopten."⁷⁾

We zouden nu eigenlijk heel de doopsbeschouwing van Ridderbos onder de loep moeten nemen. Ik geloof, dat daarbij zou blijken, dat wat in de vrijmakingsstrijd aan de orde was, nog steeds aktueel is. We gaan daar nu aan voorbij. Het zou ons te ver voeren. Wij citeren nog alleen: "Anderzijds is het duidelijk en hier benaderen we de 'Sitz im Leben' van de doop, dat hetgeen in Gods verkiezing en het heilsgebeuren in Christus reeds in corporatieve zin werkelijkheid heeft verkregen, zich niet buiten de prediking van het evangelie en de daarmee corresponderende individuele geloofskeuze voltrekt."⁸⁾ We krijgen zo sterk de indruk, dat Ridderbos tenslotte op de vraag 'hoe komen we in Christus?' zou antwoorden: krachtens Gods eeuwige beschikking zijn we in Hem of zijn we niet in Hem.

Deze voorstelling van Ridderbos verwerpen we hartgrondig. We menen, dat het duidelijke leer der Schrift is, dat iemand onmogelijk in Christus kan zijn en deel aan de verlossing van Christus kan hebben buiten de Heilige Geest om. Ik noem alleen maar: Joh. 3, 5 Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan; en: 1 Kor. 13, 3b en dat niemand kan zeggen: Jezus is Here, dan door de heilige Geest.

Wij zijn in Christus, wanneer we onder de invloed van Christus staan d.i. onder zijn evangelie-prediking, waarin de Heilige Geest werkt, die ons Christus inlijft, die ons tot gelovigen maakt. En van deze werking des Geestes is de doop een teken en zegel.⁹⁾

Hier is het verkiezend handelen Gods, dat Hij ons in onderscheid van anderen, hoewel wij niet beter of waardiger zijn dan die anderen, onder het beslag van het evangelie van Christus legt, onder het beslag van het Woord en de Geest van Christus, en ons zo tot gelovigen maakt en ons Christus implant. In het lichaam van Christus zijn en in Christus zijn is nog niet zonder meer hetzelfde. Wel vormen wij door de werking, die van Christus uitgaat, één lichaam.

H. Venema

Wanneer wij door de prediking van het evangelie in Christus komen, dan verstaan we ook, dat tot ons uitgaat het vermanend woord: blijft in Hem, 1 Joh. 2, 27, 28; Joh. 15, 1-8. Eveneens verstaan we, dat het al of niet in Christus zijn, zich niet voltrekt buiten onze menselijke verantwoordelijkheid om. Voor zijn ongelof, voor zijn zich verzetten tegen of zich onttrekken aan de invloed, die van Christus uitgaat is de mens zelf aansprakelijk, Dordtse Leerregels I, 5; II, 6. Zó willen we dus over het in Christus zijn spreken.

Wij willen niets weten van Christus als een soort ruimtelijke grootheid, waarin de gelovigen of zij, die gelovigen zullen worden, al bij voorbaat zijn opgenomen; niets weten van een Pneuma-Christus in de trant van Deissmann, noch van Christus als een 'Universalpersönlichkeit' of als 'a corporate personality', evenmin van Christus als Christus-mysticus. Dat zijn allemaal mythologische figuren, waarvan de gereformeerde theologie 'ontmythologiseerd' moet worden. Christus is de historische Christus. Christus is de Jezus van Nazareth, die de Joden hebben gekruisigd en die God èn tot Here èn tot Christus gemaakt heeft, Hand. 2, 36.

¹⁾ Paulus, 415f.

²⁾ Zie par. 5.

³⁾ Niet alleen door de N.V., maar ook door de S.V.; de K.V.; eveneens door Grosheide in zijn Komm. De Willibrord-vert. heeft: ... zijn immers in de kracht van een en dezelfde Geest door het doopsel één enkel lichaam geworden...

⁴⁾ A. Wikenhauser, *Die Christumystik des Apostels Paulus*, 2te Aufl. Freiburg, 1956, S.77. Vgl. ook noot 5a op blz. 5.

⁵⁾ H. D. Wendland, *Die Briefe an die Korinther, N.T.D.*, Göttingen 11te Aufl., 1965, S.96. Vgl. ook J. Héring, *La Première Épitre de saint Paul aux Corinthiens*, Neuchatel, 1949 p. 112: Het is de Geest overgebracht door de doop die de enkeling aan dit lichaam verbindt.

⁶⁾ In zijn Komm., 330.

⁷⁾ Paulus, 416.

In memoriam Jac. Wijnands

Het was een verbijsterend bericht, dat het vorige weekend ons bereikte: Jac. Wijnands is plotseling gestorven.

„Wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden”, zo stond er in het rouwbericht.

Wijnands was in ons vrijgemaakte wereldje een bekende figuur. Hij was tevens een bijzondere figuur, van wie je ging houden als je wat meer met hem kennismaatte.

Hij was uniek in meer dan één opzicht. Hij was een arbeider, en in zekere zin was hij er, geloof ik, trots op dat te zijn. Hij wist zich nauw verbonden met de „arbeidersklasse”, met de groep van „de kleine man”. Hij zag het als een stuk levensroeping deze klasse, deze groep zo goed mogelijk te representeren.

Wijnands bezat in hoge mate die eigenschap die men vaak bij Noordhollanders treft: nuchterheid, een ontwapenende nuchterheid.

Hij was een vijand van grote woorden, van alle opgeblazenheid. Deze nuchterheid ging bij hem gepaard met een groot gevoel voor humor, vermengd met een brok ironie. Het was kostelijk om hem te horen spreken of om met hem te spreken.

Maar zijn grootste gave lag toch in het schrijven. Hij was een journalist bij de gratie Gods. Hij behoorde, naar mijn mening, tot de allerbeste journalisten die de vrijgemaakte kring heeft bezeten. Met grote kennis van zaken op sociaal gebied wist hij zijn gedachten aan de lezers over te dragen in een zeer persoonlijke stijl. Het was een genot om zijn vaste rubriek in *Ambt en Plicht* te lezen. De redactie van *Opbouw* prijst zich gelukkig dat zij kort geleden nog een aantal artikelen van Wijnands ontving. Het zijn waarschijnlijk zijn laatste pennevruchten. In de komende nummers zal met de publicatie ervan een begin worden gemaakt.

Wijnands behoorde tot de oprichters van het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond. Tot zijn sterven is hij bestuurslid van deze organisatie geweest. Het is moeilijk zich het G.M.V. voor te stellen zonder Wijnands.

Als we ons zelf de vraag stellen, welke motieven, welke idealen Wijnands in zijn werk, in zijn schrijven, in al zijn organisatorische acties hebben gedreven, dan zou ik drie dingen willen noemen.

In de eerste plaats was er dan zijn liefde voor de gereformeerde zaak, zijn liefde voor de gereformeerde confessie, voor de kerk. Hij was van mening dat de geleidelijke ondergang van de oude gereformeerde wereld — de vooroorlogse — zijn oorzaak vooral vond in het feit dat deze wereld gebaseerd was op de algemene christelijke organisaties met hun algemene christelijke beginselen. Dit samenwerkingspatroon achtte Wijnands principieel onjuist. Men moest elkaar ook in maatschappelijke organisaties kunnen aanspreken op grond van de confessie. Dat ontbrak er in de oude organisaties.

Vruchtbaar werk op sociaal-economisch terrein achtte Wijnands alleen mogelijk als men elkaar kon erkennen als gereformeerde belijders.

Het tweede motief bij Wijnands zou ik dat der rebellie willen noemen. Wijnands is in een bepaald opzicht altijd een rebel geweest. Hij wantrouwde gevestigde machten, hij wantrouwde grote organisaties, hij wantrouwde hoge vergaderingen. Deze rebellie deed hem voor de oorlog stemmen op de C.D.U. (sic.), dit wantrouwen liet hem in het kerkelijk conflict rond 1944 duidelijk positie kiezen tegen de synode en vóór de vrijmaking, dit wantrouwen deed hem fulmineren tegen het machtsmisbruik van de 3 grote vakorganisaties. Maar dit motief was er tegelijk oorzaak van dat hij nooit vrede kon hebben met een sociale visie, die zijn uitgangspunt neemt in de eigendomsrechten en de gezagsrelaties.

Want, in de derde plaats, daarvoor was hij te zeer een geestelijke leerling van het oude Patrimonium. Er zijn trouwens punten van gelijkenis tussen Wijnands en Klaas Kater, de voortrekker van Patrimonium. De sociale visie, sterk gevoed door de christelijke ethiek, van een samenleving met niet te grote welvaartsverschillen, met goede verhoudingen tussen werkgevers en werknemers, met overleg tussen alle betrokken groeperingen, met één maatschappelijke organisatie waar zowel werkgevers als werknemers lid van zijn, ziedaar de visie waardoor ook Wijnands was gegrepen.

J. G. van Oord

duidelijk was. Ik zou evenwel pas onder de indruk kunnen komen van zo'n beweren, als men daarbij nauwkeurig omschrijft wat men onder *in Christus* verstaat en aanwijst, dat dit verstaan zich dekt met de gegevens der Schrift.

Hierbij wilde ik het nu maar laten, al zou er over dit onderwerp nog wel meer te zeggen zijn. Er zijn immers hele boeken over geschreven. Ik meen echter in het bovenstaande voldoende materiaal te hebben gegeven vooreerst om te kunnen nagaan waarop mijn verklaring van *in Christus* steunt. Om het nog even kort samen te vatten: in Christus, van mensen gezegd, betekent, dat zij staan onder de invloed van Christus, onder zijn heilswerking, onder zijn Woord en Geest, Christus, de Zoon van God, die in het vlees verschenen is, die de mens Jezus Christus is, onze Heiland en

Verlosser; van God gezegd betekent het, dat God handelt in de geschiedenis door deze Christus en door de heilswerking, die van Hem uitgaat. Vervolgens meen ik ook voldoende materiaal te hebben gegeven voor het verkrijgen van een indruk van wat er zoal gaande is rondom de term *in Christus*.

En ten laatste: m.i. kan zo ook duidelijk zijn wat het „in Christus geheiligd” uit de eerste doopvraag betekent.

¹⁾ Kommentaar, blz. 111.

²⁾ T.W.B. I, 141, A.7.

³⁾ Vgl. ook Rom. 5, 12 e.v. en Heid. Kat., zondag 3.

⁴⁾ Vgl. P. Bachmann, *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, (in *Zahns Komm.*), Leipzig/Erlangen, 3te Aufl. 1921, S.442.

⁵⁾ *Paulus*, blz. 387, noot 55.

TE BERDE

Ik dacht eens een middag vrij te nemen van mijn werk, en vooral van alle kerkelijke problematiek. Daarom ging de reis naar Den Bosch. Om te gaan kijken naar de tentoonstelling van schilderijen en tekeningen van Jheronimus Bosch.

De middag vrij, dat kwam wel uit. Maar niet vrij van de kerkelijke problematiek. Dat had ik gedroomd.

Het is mij als leek op geen enkele wijze mogelijk enig deskundig oordeel te geven over wat er te zien was, wat betreft de schilderkunst. Ik wil graag op gezag van anderen aannemen dat Jeroen Bosch een groot kunstenaar was. In ieder geval is het wel zeer opmerkelijk dat deze tentoonstelling zo veel mensen trekt.

Blijkbaar schilderde hij op een wijze, die nu vooral ook de moderne mens aanspreekt en weet te boeien.

Boeiend was het dan ook wel om te bezien wat hij gemaakt heeft. Maar op mij maakte het voor alle dingen een beetje benauwende indruk. Mijn leken-conclusie was dat hij een zeer angstig mens geweest moet zijn. Ik zeg met opzet: lekenoordeel, want ik heb al wel artikelen gelezen van deskundigen, die dat ontkennen. Hij zou geen angstig mens geweest zijn.

Toch maakte het op mij die indruk. Na een poosje kijken kwam ik tot deze verzuchting tegenover mijn vrouw: wat werd het tijd dat de kerkhervorming kwam. Hij werd geboren omstreeks 1450 en zijn plechtige uitvaartdienst werd gehouden op 9 augustus 1516. Van Luther en van de grote bevrijding die er met Luther gekomen is in de wereld, wist hij kennelijk niets.

Overall ziet hij duivels.

Amelink

Als de duivel er inderdaad zo uitzag, zoals hij hem weet voor te stellen, dan zou het nog wel meevallen. Die afzichtelijke wezens zouden geen grote verleiding voor de gelovige betekenen. Maar wel blijkt dat het voor alles een sombere wereld is, waarin hij leefde. Zelfs als hij taferelen schildert uit het evangelie, dan nog blijft het een sombere wereld. Op geen van de gezichten noch van Maria noch van Jozef noch van de wijzen uit het Oosten, om maar iets te noemen, is iets te zien van de grote blijdschap, waarvan het evangelie spreekt. Het spel van licht en schaduw op de schilderijen van Rembrandt is wel heel anders en staat veel dichterbij de blijde boodschap van onze Here Jezus Christus.

Een gekweld leven komt ons tegemoet uit de schilderijen van Jeroen Bosch en wat een zegen is het dat Luther weer ontdekte de vrijspraak van de zondaar door het geloof alleen. Dat hij zelf ook bevrijd werd van de kwellingen, die in de Middeleeuwen blijkbaar de mensen beheersten. En dat hij het wist door te geven.

In vlamme woorden, waardoor niet alleen de kerk bevrijd werd, maar ook het gewone leven weer gezien kon worden onder de heerschappij, de genadeheerschappij van onze Here Jezus Christus.

Ook de duivel is principieel van zijn macht beroofd. Aan Jezus Christus is alle macht gegeven en Hij zal alle werken van de satan verbreken.

Misschien spreekt deze schilderkunst de moderne mens weer aan, omdat we in een niet minder gekweld wereld leven. Het moge dan ogenschijnlijk zijn dat de mens afgerekend heeft met God en vooral met de duivel, dat betekent kennelijk niet een leven in de grote bevrijding. Wellicht herkent de moderne mens zichzelf weer in de uitbeeldingen van deze schilder.

En dan is het ook weer heel duidelijk: in welke tijd we ook leven, welke problemen zich mogen voordoen, wat er moge veranderen, we zullen het weer moeten doen en alleen kunnen doen met het evangelie, dat Luther weer ontdekte. Dat het aanzien van de wereld weer kan veranderen.

Kerkelijk leven

De Here roept! ¹⁾

U verwacht vanavond een bijzonder woord. Dat zijn we op de eerste vergadering in september zo gewoon. Het is, dacht ik, een goede gewoonte.

In de eerste plaats: er heeft om deze tijd van het jaar een soort aflossing plaats van de wacht. Broeders ouderlingen en diakenen gaan heen, anderen nemen hun plaatsen in, het werk gaat door. Ik mag de gelegenheid aangrijpen de afgetreden broeders dank te brengen voor het werk dat ze in de afgelopen ambtsperiode hebben verricht. Broeders, u hebt het met ons allen niet gemakkelijk gehad. Over de moeiten die er in onze vergaderingen waren, zwijg ik liever. Over het wantrouwen, dat ook tegen uw werk in de laatste jaren in de gemeente is gezaaid, dat er ook in onze samenkomsten voortdurend was, over de smaad, die over heel de raad en ook over u is uitgesproken in onze eigen vrijgemaakte pers. U hebt u niet van de wijs laten brengen, u bent op uw post gebleven. Blijft uw broeders ook in de gemeente steunen door uw woord en vooral door uw gebed. Het door de apostel Paulus voor zijn werk zo vaak herhaalde „Broeders, bidt voor ons” blijve onder ons een nimmer vergeten woord.

Een hartelijk welkom roep ik toe aan de zondagmorgen bevestigde broeders.

Ik begin met de diakenen. Broeders, u ondervindt in uw werk bijzonder dat de kerk leeft in de wereld. De veranderingen in het maatschappelijk leven, de steeds toegenomen sociale voorzieningen hebben uw werk ingrijpend veranderd. Met de soms diepe armoede die een oudere generatie nog gekend heeft, komt u vandaag niet of bijna niet in aanraking. Maar op andere wijze blijft er voor u werk in overvloed. Wie ogen heeft om te zien bemerkt dat wel. Er is nog allerlei nood te lenigen. Geve de HEERE u daarin met blijdschap werkzaam te zijn.

In de tweede plaats denk ik aan de pas bevestigde ouderlingen. U begint met ons allen het werk onder een bewolkte kerkelijke hemel. Ik tast wel niet mis als ik vermoed, dat er onder u wel iemand is, die in zijn hart blij zou wezen als vanavond een ander op zijn plaats zat. Ik schaam mij niet u te bekennen, dat ik in stilte soms jaloers ben op een broeder, die 's zondags met vrouw en kinderen opgaat en die van ambtelijke verantwoordelijkheden in de kerk verder vrij is. Hoe heb ik in m'n vakantie zo'n zondagse kerkdag in de vreemde genoten!

Maar broeders, de Here riep!

Wij kunnen tegenwoordig vaak zo goed begrijpen die mannen, die zich zo moeilijk aan de roeping Gods konden geven: Mozes wilde niet en het heeft de Here moeite genoeg gekost hem naar Egypte en naar Farao te brengen: Exodus 3 en 4. Toen Israëls God Gideon riep met het: „de HEERE is met u, gij strijdbare held”, gaf deze ten antwoord: „Indien de Here met ons is, waarom is ons dan dit alles overkomen?” Richt. 6:13. Jesaja schrok, toen hij ontdekte Wie hij moest dienen: Wee mij! Jes. 6. Jeremia verontschuldigde zich: HEERE, ik kan niet spreken, want ik ben jong! Jer. 1:6. En Amos beledde dat hij zijns ondanks profeet was geworden, dat hij er niet voor in de wieg was gelegd: „Ik ben geen profeet noch een profetenzoon, maar de HEERE riep mij van achter de schapen.” Amos 7:15.

Hoe kunnen wij die mannen verstaan! Ze hebben niet tegen de roeping des Heren ingeworsteld omdat ze Hem niet liefhadden, ook niet omdat ze Hem niet getrouw achtten, maar vanwege de zwakheid van het vlees. Daarmee had zelfs de Here Christus van doen. Zijn spijze was het te doen de wil des Vaders; toch heeft zelfs Hij de gehoorzaamheid, die éne, slechts kunnen opbrengen in strijd en in gebeden tot Degene, die Hem uit de dood kon verlossen. En daaraan danken wij een Hogepriester, die in alle dingen is verzocht geweest, gelijk als wij, een, die kan meevoelen met onze zwakheden, omdat Hij ook zelf met zwakheid omvangen was.

Zo kunnen we, broeders, aan het werk.

Dat werk zal aan de ene kant sterk bepaald worden door de plaatselijke en landelijke si-

tuatie. Die is u bekend. Nadat ook in onze gemeente een scheurmakende actie van jaren voltooid werd, is thans de tweede fase aangebroken: de poging ons weg te organiseren uit het verband van de vrijgemaakte kerken. Deze zaak ligt thans voor de classis Kampen. Maar zoveel is zeker: hoe haar besluit ook moge uitvallen, elke beslissing zal de plaatselijke scheur bestendigen en die mogelijk ook naar andere kerken overbrengen, ook in dit ressort in het kerkverband.

Daar komt bij dat de door de hoogleraren der Theologische Hogeschool geadviseerde curatoren de Kerk van Kampen reeds hebben gediskwalificeerd: attesten, door de kerkeraad-Van Dijk-Gritter afgegeven, worden als kerkelijke attesten erkend, die door u aan studenten afgegeven, aan de Hogeschool niet zonder meer aanvaard.

Hoe deze zaken zich ook ontwikkelen — de pogingen tot uitwerping zijn in volle gang. Maak u geen illusies: het kwaad is ten volle besloten.

Dat betekent dat gij straks als vrijgemaakte kerk staat voor de vraag: Wat nú. Eén ding is gelukkig: de vraag of we gemeente van Christus zijn, de gemeente die de Zoon van God ook door de reformatie der zestiende eeuw, de afscheiding, de doleantie en de vrij-

G. Visee

making vergaderde en bewaarde, hangt niet aan het oordeel van mensen, maar enig en alleen aan de vraag of zij staat op het fundament dat gelegd is: Jezus Christus. Het hangt aan de vraag of Hij zegt: Gij hebt kleine kracht, maar gij hebt mijn Naam niet verloochend en mijn Woord bewaard dan wel of Hij zegt: Indien gij u niet bekeert zo zal Ik uw kandelaar van zijn plaats weren.

Daarin mogen we een goed vertrouwen hebben op Hem. Als Hij met ons in het gericht zou gaan, dan paste ons de bede op de lippen: HEERE, ga niet in het gericht met Uw knecht, want wie die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn. Maar als mensen met hun tong en pen ons belasteren, dat wij Gods Woord verdraaid, de trouw aan de Gereformeerde belijdenis geschonden, de tucht misbruikt hebben, dan beroepen we ons vrijmoedig op Hem, die weet dat we in alle zwakheid dat niet gedaan hebben.

En als we dan, met nog andere kerken, in een nog groter isolement gedreven worden, God weet, dat wij het niet hebben gezocht. Integendeel: wij hebben niemand uit de kerk, uit Israël, verdreven; niemand geschorst, niemand als broeder of zuster of als ambtsdrager verworpen. En dan zullen we, misschien vereenzaamd, gemeente des Heren, een Gereformeerde, vrijgemaakte kerk moeten en — dat is het ook — mogen zijn. Totdat, God geve het, de ban van wantrouwen en misverstand, ook van leugen en laster, breekt en na de nevels het licht weer doorbreekt.

Er blijft veel te doen.

Onze zendingstaak blijft.

En vooral het gewone werk. Broeders, in de laatste tientallen jaren kent men in de psychiatrie het woord arbeidstherapie, de genezende kracht van het werk. Ik ondervind het zelf. Als je weer hard aan het werk bent in de wijk, bij een zieke, een weduwe, een paar ouders, die een kindje verloren hebben, dan voel je: Dit is het. Het eigenlijke werk. En dat is een therapie, het geneest.

En vandaag geldt het dubbel: herders te zijn. Ze gaan rond om de kudde nog verder te verdelen en te verscheuren. Waakt voor uw schapen! Werk hard! Niet door overkwesties te praten al zal het ook wel eens nodig wezen misstanden uit de weg te ruimen. Maar breng de schapen van Christus' kudde het Woord. Bouw aan een waarachtig vrijgemaakte kerk, een gemeente die vrij is van alle meningen van mensen van vroeger en van nu, een volk dat koninklijk staat in de vrijheid dáárvan, maar dat met hart en leven onderworpen is aan zijn eeuwige Koning; dat vasthoudt aan de goede belijdenis, die u

ook deze avond onderschrijft, maar dat ook waarlijk met de mond belijdt.

Zo kan deze tijd ons tot een geestelijke zegen worden.

En bedenkt als ambtsdragers ener vrijgemaakte kerk dat de vraag of gij zelf en degenen, die de Here aan u toevertrouwd heeft waarlijk vrij zijn, niet hangt aan het historiefact van de kerkelijke vrijmaking van 1944, hoe nodig die toen ook was; niet hangt aan de vraag of onze namen geschreven staan in de registers ener vrijgemaakte kerk, hoe voortreffelijk dat moge zijn, maar daaraan of onze namen geschreven staan in de burgerlijsten van het hemelse Jeruzalem. Want Jeruzalem, dat bóven is, dat is vrij, hetwelk is ons aller moeder. En indien u dan de Zoon zal vrijgemaakt hebben, zo zult ge waarlijk vrij zijn.

¹⁾ Openingswoord gesproken op de vergadering van de kerkeraad van de Geref. Kerk te Kampen van woensdag 6 sept. j.l.

EEN HOPELOZE DISCUSSIE?

Kindertaktiek

Wanneer kinderen ruzie met elkaar hebben, nemen ze dikwijls elkaars beschuldiging over. Als de een zegt: jij bent gemeen, is het antwoord van de ander vaak: jij bent zelf gemeen.

Een dergelijke strijdwijze is in onze pers ook niet ongebruikelijk.

In Opbouw had de redactie gewaarschuwd tegen het hanteren van de Open Brief als schibboleth, als toetssteen in onze kerken.

Daarbij werden treffende voorbeelden gebruikt, waaruit bleek, dat het uitdrukkelijk afwijzen van de O.B. als vierde formulier wordt gebruikt.

In het kerkblad voor Overijssel, Gelderland en Utrecht gaat ds. Zemel hier op in. Hij stelt, dat de O.B. zich zelf als toetssteen en 4e formulier heeft aangediend.

Ds. Zemel veronderstelt blijkbaar, dat het de lezers ontgaan zal, dat deze tegenbeschuldiging van geheel andere aard is. Of zou hem dat zelf ontgaan zijn?

Opbouw had er nl. op gewezen, dat kerken en curatoren het al dan niet verwerpen van de O.B. als toetssteen gebruiken.

Ds. Zemel schrijft echter over een geheel andere zaak, nl. over de vraag, of de O.B. andersdenkenden beschuldigt.

De O.B. kan zich uit de aard der zaak nooit opwerpen als 4e formulier. Alleen kerkelijke vergaderingen kunnen 4e formulieren hantieren.

Daar is echter geen enkele kerkelijke vergadering geweest, die instemming met de

J. Meulink

O.B. heeft gevraagd. Ik hoop en verwacht, dat ook nimmer een kerkelijke vergadering zo dwaas zal zijn. Daar zijn echter wel kerkelijke vergaderingen zo dwaas om uitdrukkelijk afkeuring te eisen van de O.B.

Religieus gevaarlijk

Daar is echter nog een ingrijpend verschil, waardoor de tegenwerping van ds. Zemel kant noch wal raakt.

De O.B. eist helemaal geen instemming met de inhoud.

De O.B. wijst alleen een bepaalde opvatting over de vrijmaking af, **zonder anderen daar aan te willen binden.**

En zelfs wanneer de O.B. die binding dan wel eens had geëist, zou dat anderen het recht hebben gegeven hunnerzijds met een 4e formulier te gaan werken?

Ds. Zemel stelt verder, dat de O.B. die bepaalde opvatting over de vrijmaking (vrijmakingsgeloof) religieus gevaarlijk noemt.

Al vele malen is er op gewezen, dat deze beschuldiging niet juist is.

Religieus gevaarlijk wordt genoemd het zich laten beheersen door dat zogenaamde vrijmakingsgeloof.

Op zoek naar het geneesmiddel

(I)

De O.B. geeft daar zelf een illustratie van. Ik gun ds. Zemel van harte zijn beschouwing over de vrijmaking, hoewel ik deze zelf verwerp en ook al in 1944 verworpen heb. Maar ik meen, dat wij de vrijheid mogen en moeten hebben die beschouwing te verwerpen.

Dit te meer, nu wij zien, hoe verschrikkelijk de gevolgen zijn, wanneer men zich door die beschouwing laat beheersen.

Dan gaat men onrechtmatig predikanten afzetten. Dan worden kerken verscheurd, alsof het vodden waren. Dan wordt de K.O. mishandeld, alsof het een obscuur libel was.

Religieus gevaarlijk, ja zelfs catastrofaal voor de vrijgemaakte kerken.

Schriftverminking?

De redactie van Opbouw heeft zich volgens ds. Zemel ook schuldig gemaakt aan Schriftverminking.

De redactie beriep zich nl. op 1 Cor. 13 : 7: „Alles bedekt zij (de liefde), alles gelooft zij, alles verdraagt zij.”

Waarin bestaat nu die Schriftverminking?

De redactie vermeldde niet vers 6 en daarin staat, dat de liefde niet blijde is over ongerechtigheid, maar zij is blijde met de waarheid. Nu dit vers wordt weggelaten, is de indruk gewekt, dat de liefde letterlijk alles bedekt. De liefde bedekt en verdraagt echter geen onwaarheid en ongerechtigheid.

Juist omdat de liefde de ongerechtigheid niet mag bedekken, wil ik hier toch iets van zeggen.

In het door ds. Zemel aangehaalde artikel wordt op geen enkele wijze betoogd, dat we onwaarheid of ongerechtigheid zouden moeten bedekken. Daartoe geeft het artikel geen enkele aanleiding.

Ds. Zemel laat van zijn kant ook helemaal niet uitkomen in welk verband deze tekst werd gebruikt. (Ik dacht, dat ook het verminken van het woord van een ander ongeoorloofd is.)

De redactie van Opbouw wees erop, dat bij velen zo'n angst is voor afwijking van de waarheid. Zo erg, dat men elkaar niet meer vertrouwt. In dit verband werd gewezen op 1 Cor. 13 : 7.

Het ging dus niet om de vraag onwaarheid te bedekken, maar om niet zo wantrouwend tegenover elkaar te staan als brs. van één kerk.

Ga niet met kunst en vliegwerk afwijking van de belijdenis construeren. Lees het woord van de ander niet met argusogen. Lees de O.B. ook eens welwillend.

Dat was het dringend verzoek van Opbouw.

Ik zou ds. Zemel willen vragen met een beroep op 1 Cor. 13 vers 6 en 7, ja met een beroep op heel de Schrift: wees toch niet zo verschrikkelijk wantrouwend. Tracht uw medebroeders eens te begrijpen — Puur niet overal gif uit. Daar doet ge uzelf het meeste kwaad mee.

Bent u het niet eens met de O.B.?

Dat is helemaal niet belangrijk.

Ik ben het ook vaak niet met ds. Z. eens.

Dat is nog onbelangrijker.

Wanneer van de kant van de O.B. uitdrukkelijk verklaard wordt, dat wij alle vrijgemaakten willen vasthouden, dat wij naar het heilig Evangelie willen leven, waarom aanvaard u dat dan niet?

Wij willen graag een discussie over de O.B. Laat het dan een goede, een christelijke discussie zijn.

Niet om gelijk te krijgen, of elkaar te overspelen.

Dat is met een scheutje onzindelijk denken helemaal niet zo moeilijk.

Maar om door gemeenschappelijk geordend denken tot overeenstemming te komen, althans tot het begrijpen van elkaars standpunt.

Dat bereiken we niet door elkaar als kinderen toe te roepen: jij bent gemeen.

Dat bereiken we evenmin door een enkel citaat buiten het verband om te citeren en daarover de fiolen van onze toorn uit te storten. Dat bereiken we alleen, wanneer we beginnen elkaar weer te vertrouwen, omdat we brs. en zrs., leden van de kerk van Christus zijn.

Vlak voor de vakanties, op 23 juni jl., sprak dr. J. Douma van Rijnsburg op uitnodiging van het comité „Lezingen Noord-Holland” in de Begijnhofkapel te Amsterdam. De titel was nogal onrustbarend: Voor de keus. De inzet van de avond was, naar ik van een ooggetuige hoorde, niet minder fors. De voorzitter liet namelijk als openingspsalm zingen: De Heer zal opstaan tot de strijd. Hij zal zijn haters wijd en zijd, verjaagd, verstrooid doen zuchten.

Bedoelde rede werd gecorrigeerd geplaatst in „De Reformatie” van 22 juli en kan dus nu onze rustige aandacht hebben. Spreker en redactie van genoemd blad zijn blijkbaar van oordeel dat zij dit waard is en een uitweg biedt aan de moeilijkheden, waarin onze kerken zijn verzeild. Want deze rede wil daarin de uitweg wijzen.

Het geneesmiddel

Zij wil het geneesmiddel wijzen voor de ziekte, waarin ons kerkelijke leven zich bevindt. Dr. Douma stelt dat onverzwakte handhaving van de belijdenis het middel is om vrede te verkrijgen.

Ook wordt door hem betoogd dat het recht moet worden gehandhaafd. Het recht binnen een kerkverband dat niemand toelaat te doen wat goed is in zijn ogen.

Het wordt niet duidelijk of dr. Douma hierbij denkt aan de handhaving van de gehele kerkenordering of alleen aan het voor vast en bondig houden van het eerste deel van art. 31 van de kerkenordering. Het laatste krijgt in elk geval de klemtoon op een zo nadruk-

G. Janssen

kelijke wijze dat de synodalen uit de veertiger jaren daarover volledig tevreden kunnen zijn. Dit is niet bedoeld als een polemisch handigheidsje, maar is niet anders dan het constateren van een feit.

Hiertegenover staat dan dat afwijkingen of overtredingen van de kerkenordering als b.v. te Beverwijk worden gebagatelliseerd. Het recht in de kerken is bij dr. Douma blijkbaar dat van generale-synode-besluiten.

Ik vind dat maar een spreken pour le besoin de la cause.

Maar daar komen we nog wel op terug.

Onverkorte handhaving van de belijdenis — dat is het geneesmiddel, althans het voorname. De vrede „wordt alleen bereikt, wanneer **minstens** (er is veel meer nodig!) de onderlinge akkoorden gehandhaafd worden”, aldus de spreker te Amsterdam. Hij wijst er in dit verband op dat er veel is stuk geslagen; dat er gepolemiseerd wordt op een wijze, die naar beide zijden meer dan eens niet door de beugel kan.

Maar het gaat toch om een goede aanpak van de genezing en deze bestaat in de keuze inzake Breda, Beverwijk en het niet kunnen samengaan met de synodalen.

Voor wat Breda en Beverwijk betreft: de belijdenis moet onverzwakt gehandhaafd worden. Daar begint het betoog mee. Wie op enig punt afwijkt moet geschorst worden. Zie hier de concretisering der belijdenishandhaving.

En het niet kunnen samengaan met de synodalen ontvangt zijn nadere uitwerking in een verbod tot samenspreking. „Want voor u en mij is beslissend, dat de Generale Synodes onophoudelijk de basis voor samenspreking afwezig geacht hebben. Daaraan hebben we ons eigenlijk **allen** eens te houden”.

Heus, het staat er zo.

Dit zinnetje zou zó weggelopen kunnen zijn uit de Acta van de Generale Synoden van '39-'46.

Ik spot niet, maar ben wel verbaasd.

Niet omdat ik voor samenspreking gepoorterd ben, maar vanwege de argumentatie. In schijn komt zij op voor de vrijmaking, maar in wezen geeft zij de vrijmaking de doodsteek.

Maar zoals gezegd, daar komen we op terug.

Het gaat nu alleen om een algemene oriëntatie omtrent de rede van dr. Douma.

Aan de oppervlakte gebleven

Als ik de hele rede van dr. Douma lees, dan treft me daarin dat hij wat al te gemakkelijk redeneert en concludeert; met een paar leuzen meent de situatie te kunnen redden. In rond Hollands: zijn rede is niet vrij van oppervlakkigheid, die telkens treft. De rechte onderscheiding wordt gemist.

Dat begint direkt al in zijn spreken over de binding aan de belijdenis in de consciëntie. Over de binding aan de belijdenis zelf is onder Gereformeerden van alle tijden geen of weinig verschil van gevoelen geweest. Dat is een zaak, die steeds heeft vast gestaan en die ook onder ons moet vast staan. We gaan dr. Douma daarin heus niet bestrijden. Maar over de binding van de belijdenis in de consciëntie is wel het een en ander geschreven. Die is nl. steeds afgewezen.

Ds. Meester heeft dat ook gedaan in een artikel in de Kerkbode van Noord-Holland. Alleen Gods Woord bindt de consciëntie, de belijdenis heeft kerkelijk gezag, zo had ds. Meester betoogd en deze had daarin werkelijk niets nieuws gezegd. Dr. Trimp is daartegen in het geweer gekomen en dr. Douma valt hem bij.

Het wordt dan wel wat spitsvondig en het blijft verwarrend.

En het wordt wat subjectief ook.

Hoort u maar: „Wanneer ik overtuigd (!) ben dat de confessie nazegt wat Gods Woord vóór zegt, ben ik er tot in mijn geweten aan gebonden, juist omdat ik altijd „ja” moet zeggen op Gods Woord. Wanneer ik echter tot de overtuiging (!) kom, dat de confessie op een bepaald punt Gods Woord niet naspreekt, moet ik „neen” gaan zeggen, juist omdat ik altijd „ja” blijf zeggen op Gods Woord”.

De consciëntie-binding aan de belijdenis is dus blijkbaar een zaak van subjectieve overtuiging. Zo wordt de consciëntiebinding een hachelijke zaak. En de schone stelling, dat Gods Woord de consciënties bindt kan vanuit dit spreken over consciëntie-binding gemakkelijk in zijn volstrektheid worden aangetast. Want de menselijke overtuiging is in de binding der consciëntie aan de belijdenis het beslissende intermediair.

Ik voel mij bij het spreken van ds. Meester en zijn vele voorgangers meer op mijn gemak en veiliger.

Dr. Douma lijdt hier ook verder aan verwarring, wanneer hij poneert dat de belijdenis gezag heeft over de gewetens der predikanten, daar deze zich immers door hun belofte aan de belijdenis hebben gebonden.

Hij lijdt hier aan begripsverwarring.

Want de belijdenis zelf bindt hun gewetens niet, maar hun belofte ten aanzien van de belijdenis. Ook al zouden zij tot de overtuiging komen dat de belijdenis op enig punt het Woord van God niet recht naspreekt en zich in hun geweten door dit spreken der belijdenis niet gebonden achten, dan is er niet alleen het kerkelijk gezag, dat hen bindt om niet tegen de belijdenis in te spreken, maar ook hun eigen belofte, die hen in hun geweten bindt dat niet te doen.

Want het Woord van God zegt: Uw „ja” zij „ja” en daarom zijn ze in hun consciëntie gebonden hun beloften te houden, vanwege dit Woord van God!

Waarom stelt men eenvoudige zaken toch niet eenvoudig?

De belijdenis bindt de consciënties?

Dr. Douma zal toch wel niet zichzelf en zijn collega's gebonden achten aan de gereformeerde belijdenissen van buitenlandse kerken? Noch ook de leden van de Nederlandse Gereformeerde Kerken?

We moeten de belijdenis haar eigen plaats laten behouden anders gebeuren er op de duur ongelukken.

De belijdenis moet gehandhaafd worden omdat en in zoverre ze overeenkomt met Gods Woord, naar de onvolprezen omschrijving van Bavinck. Maar er moet ook in ons spraakgebruik voor gewaakt worden dat de

mensen niet de belijdenis gaan geloven, maar hun geloof in Gods Woord belijden. Want de belijdenis gaan geloven, dat noemt Bavinck een teken van verval!

In zijn wat onnauwkeurig en al te vlot spreken over belijdenis-handhaving als panacee voor onze kerkelijke kwalen begaat dr. Douma ook een misslag in historisch opzicht, nl. wanneer hij in het raam van zijn oproep tot belijdenishandhaving oproept tot de keus voor Breda (kerkeraad-Vonkeman) in het kader van de kwestie-Telder over het bekende onderdeel van zondag 22.

Ds. G. van den Brink van Eindhoven heeft nl. in zijn brochure „Het schisma liegt”, duidelijk aangetoond dat ten opzichte van het breukpunt in Breda zondag 22 géén rol heeft gespeeld. De breuk is gekomen in verband met de kwestie van een ondertekeningsformulier voor ouderlingen en diakenen.

De classis van het Zuiden heeft nadrukkelijk positie gekozen tegen de afwijking van zondag 22, al was er aanvankelijk enige aarzeling.

Als men het gereformeerde volk wil voorlichten en oproepen tot de keus moet men zich eerst goed in de zaken inwerken.

☆☆☆

Hiermee is echter niet de kern van de zaak en het hart van onze moeiten geraakt. Deze zijn nl. van geestelijke aard en het is mijn vaste en diepe overtuiging, dat deze niet opgelost kunnen worden op een vrij vlakke juridische wijze, zoals dr. Douma dat wil, hoezeer een goede hantering van algemene rechtsregels van belang is. Maar wie daarbij niet doorstoot tot het geestelijke leven der kerk blijft aan de oppervlakte. Daaraan is dr. Douma niet ontkomen.

Ik wil trachten dit nader aan te tonen.

Handhaving van de belijdenis

Er zal tussen de spreker in Amsterdam en mij wel geen verschil van mening bestaan over het feit dat de belijdenis gehandhaafd moet worden. Ze is méér, maar toch óók: akkoord van kerkelijke gemeenschap en als zodanig heeft zij ook een kerkelijk-juridisch aspect. Dit valt eenvoudig niet te loochenen en dient ook altijd weer duidelijk te worden gesteld.

Maar hiermee is toch niet alles gezegd.

Het „hoe” van de handhaving vraagt direct daarna onze aandacht. Niet om van het vorige ook maar iets af te doen, maar omdat we in de kerk zijn en de kerk is de gemeenschap der heiligen. Niet een zaken- of belangengemeenschap met notarieel vastgelegde overeenkomsten, maar gemeenschap des geloofs. Met andere woorden, de handhaving van de belijdenis moet op kerkelijke, geestelijke wijze plaats vinden.

Dr. Douma raakt dit vraagstuk even aan, wanneer hij er op wijst dat een predikant die op enig punt met de belijdenis in conflict komt maar daarbij niet het hart, het centrum van het evangelie dodelijk treft, wel geschorst moet worden, maar als gewoon lid aan het Heilig Avondmaal kan worden toegelaten, wanneer hij namelijk over de controverses belooft te zwijgen.

Ik ben blij dat dr. Douma, ondanks de felle bestrijding door ds. Zemel van Enschede van dit spreken, rustig blijft handelen over het hart, het centrum van het evangelie. Maar ik had graag door hem verdisconteerd gezien dat als het hart, het centrum van het evangelie niet in het geding is, extra voorzichtigheid, geduld en lankmoedigheid dient te worden betracht. En dat er zelfs gevallen kunnen zijn, dat de kerk tolerantie oefent niet maar over de persoon van de ambtsdrager als kerklid, maar over hem als ambtsdrager in zijn kwaliteit, wanneer hij nl. belooft zijn gevoelens op geen enkele wijze in de kerk te zullen indragen. In zijn discussie met dr. Douma heeft prof. Veenhof op dit laatste gewezen in een van de nummers van het Gereformeerd Gezinsblad. Ik ga daarom op dit punt niet verder in.¹⁾ Nog wel even op het eerste: op het noodzakelijke geduld en de lankmoedigheid, wanneer niet het hart van het evangelie dodelijk getroffen wordt.

Want de leertucht moet net als de overige tucht op kerkelijke, geestelijke wijze geoefend worden. Anders gebeuren er ongelukken, die wellicht voorkómen hadden kunnen worden.

Het geval-ds. Oosterhoff

Min of meer illustratief is in dit opzicht de zaak-Oosterhoff.

De classis had besloten tot deze predikant een onderrichtend vermaan te laten uitgaan wegens afwijkende leervoorstellingen. Het betrof hier vooral de kwestie van verbond en doop, waarover ds. Oosterhoff op zulk een wijze sprak dat naar zijn mening door hem het eigenlijke van de vrijmaking in dogmatisch opzicht helder in het licht werd gesteld. Maar er was bij hem sprake van een verdogmatisering op scholastieke wijze van het levend spreken van de Heilige Schrift, en op deze wijze kwam hij tot aanvechtbare uitspraken.

Op de eerstvolgende kerkeraadvergadering kwam, nog voor het schriftelijk uit te brengen vermaan der classis had plaats gevonden, dit besluit der classis ter sprake. De reactie van ds. Oosterhoff was ongunstig. De kerkeraad had toen niet het christelijk geduld dit vermaan af te wachten of zich opnieuw tot de classis te richten. Hij had trouwens van de classis direkt al een uitspraak van schorsingswaardigheid geëist. En hij liep subiet bij zijn predikant vandaan. Men noemt dat tegenwoordig doleantie.

Toen was er natuurlijk de kwestie geschapen van: welke kerk is te erkennen, want er waren toen direkt twee kerken te Beverwijk en de classis is gestrand op kerkrechtelijke vragen. Men kwam niet verder.

Ook toen daarna de particuliere synode van Noord-Holland in een breed besluit geargumenteed uit Schrift en belijdenis het onjuiste in de voorstellingen van ds. Oosterhoff aanwees, kwam men niet verder. De classis bleef vastzitten in kerkrechtelijke kwesties en heeft op geen enkele wijze met deze predikant gehandeld.

In Beverwijk zelf waren de verhoudingen natuurlijk kapot.

Er is in deze zaak geestelijke onmacht geweest om tot een kerkelijke oplossing te komen. En de Synode van Rotterdam legitimeerde in harde en onvoorzichtige en van de kerkenordening afwijkende besluiten deze geestelijke onmacht en de zogenaamde doleantie.

Er is nog steeds in Beverwijk een predikant, die nimmer het kerkverband heeft verlaten, niet is geschorst of afgezet en er toch buiten staat.

Dit geval is illustratief.

De leus van belijdenishandhaving moet niet losgemaakt worden van een geestelijk, kerkelijk hanteren van de binding aan de belijdenis, wanneer er moeilijkheden ontstaan. Want het was helemaal niet zo, gelijk dr. Douma zegt, dat ds. Oosterhoff met een bezwaar tegen de belijdenis had moeten komen. Hij méénde in de lijn der belijdenis te spreken.

En nu kan collega Douma wel schrijven: „Wie een keus doet en daarvoor deze vraag — nl. naar de onverkorte handhaving van de drie formulieren — tracht te omzeilen kan kerkrechtelijk heel wat juiste kritiek op dolerende gemeenschappen uitbrengen, maar zijn eindoordeel zal leugenachtig zijn”.

Dat klinkt wel ferm.

Maar hier is het dilemma niet juist gesteld.

We hebben te staan naar handhaving van de belijdenis op kerkelijke, geestelijke wijze, zoals we dat elkaar hebben beloofd en zoals het alleen geoorloofd is in de kerk van onze Here Jezus Christus. Wanneer dit niet gebeurt, denkt collega Douma dan dat er enige tucht van de Heilige Geest is? Wanneer Hij zich aan ons onttrekt, omdat we niet door Hem leven en wandelen en tucht oefenen, zou de kerk van Jezus Christus dan nog enige toekomst en mogelijkheid hebben?

Dan kan er wel een orthodoxie heersen, maar een ongeestelijke orthodoxie baant de weg naar rationalisme en intellectualisme en dit roept dan weer vanwege zijn het-hart-niet-kunnen-bevredigen piëtisme en mystiek te voorschijn.

Maar met een waarlijk gereformeerd christelijk leven heeft dit alles niets te maken.

¹⁾ Als ik het goed begrepen heb, is dr. Douma thans zover dat hij dit prof. Veenhof toestemt.

BOEKBESPREKING

T. E. N. Ozinga, **Schepping en herschepping in de vijf boeken van Mozes**. Oosterbaan en Le Cointre N.V. — Goes — 1967.

Tot m'n spijt kan ik over dit boekje (172 blz. plus tekst-, zaak- en naamregister alsmede opgave van enige literatuur, alles tezamen 184 blz.) niet bijster enthousiast zijn. Wat het allemaal wil behandelen — en dat is heel wat: geloof en wetenschap, openbaring en wetenschap, inspiratie der H. Schrift, goddelijke en menselijke factor in de totstandkoming der H. Schrift, schepping en evolutie, en dat alles in de vorm van een soort dogmaticale Bijbelse geschiedenis beslaat zulk een uitgebreid terrein, of liever: beslaat zoveel terreinen, dat het totaal onmogelijk is dit te doen in zulk een kort bestek.

De schrijfster is lerares Engels aan de Christelijke H.B.S. en M.M.S. voor Walcheren te Middelburg, maar zij heeft aan Westminster Theological Seminary (Theologische Hogeschool, zouden wij zeggen) te Philadelphia in de Ver. Staten de graad van bachelor of divinity (candidaat in de theologie) behaald.

Als lerares aan een middelbare school komt zij natuurlijk in aanraking met allerlei problemen waarmee de jeugd, vooral de studerende jeugd, zit. En zij heeft met „haar jeugd” over die problemen gesproken, hetgeen zeer prijzenswaardig is. Maar zij beweegt zich m.i. wat al te lenig in de problemen en door de problemen heen.

Het boekje begint met de vijf boeken van Mozes in het algemeen, door de Joden — en ook in het Nieuwe Testament — Wet genoemd. Over het Hebreeuwse woord dat met „Wet” vertaald is, nl. Thora, had m.i. wel even uitgeweid mogen worden. Mozes' auteurschap t.a.v. de Pentateuch (het vijfdelige boek) is spoedig in kannen en kruiken. Daarbij wordt ons verteld dat merkwaardigerwijze de Joodse traditie zoals die, buiten de Bijbel om, mondeling en schriftelijk tot ons gekomen is, ook Mozes aanwijst als de auteur. Ik ben er benieuwd naar te horen waar we die joodse traditie „buiten de Bijbel om” kunnen vinden.

De verschillende theorieën over het ontstaan van de Pentateuch worden haastig afgedaan. Inzake Genesis 1:1 wordt niet gesproken van de mogelijkheid dat dit een korte samenvatting is van het scheppingswerk, zoals ook door Gispén „Schepping en paradijs”, Kampen 1966, p. 21 wordt voortgestaan. De dusgenaamde kaderopvatting, die inhoudt dat een latere schrijver het scheppingswerk van God in een kader van zes dagen heeft geplaatst, wordt afgewezen met de opmerking: Waarom schreef God zoals de Bijbel zegt „eigenhandig” (Ex. 31:18; Deut. 9:10) op de stenen tafel: Gedenkt de sabbatdag... want in zes dagen... Maar in Deut. 5 staat: want gij zult gedenken dat gij dienstknechten in het land van Egypte geweest zijt. Tegen het eind zegt de schrijfster: „Wat heeft er nu eigenlijk op de stenen tafels gestaan? Dat is een vraag die men zeer zeker stellen mag. Waarschijnlijk zijn de Tien Geboden van Ex. 20 die van de stenen tabletten. En Deuteronomium 5 dan? dat weten we niet precies. Het is Mozes die hier spreekt, of eigenlijk de Heilige Geest. Als we het zo stellen, dat Gods Geest in Deuteronomium 5 de Tien Geboden iets anders formuleert dan in Exodus 20, dan zijn we er al wat geruster op”. Ja, ja, dat is nu wel aardig, maar Deut. 9 zegt dan toch óók maar dat de stenen tafelen beschreven waren met de vinger Gods. Ook horen we niets van de moeilijkheid die er is met betrekking tot het tweede gebod. In de Nederlandse vertaling kan men het niet zien, maar in de oorspronkelijke tekst zit in dit gebod onmiskenbaar een naad. Voorts wat de sabbat betreft: het is onzeker — en door verschillende ter zake kundigen ontkend — dat er in Babylonië een soort van sabbat geweest zou zijn, hetgeen door de schrijfster wél aangenomen schijnt te worden. Zij spreekt in elk geval van sporen.

De naam „Jahwe”, waarmee de Heere zich aan Mozes openbaart, is spoedig verklaard, in een regel of vijf, zes. Een kleine onnauwkeurigheid:

De schrijfster zegt dat Jahve een Hebreeuwse werkwoordsvorm is die vertaald wordt als „Ik zal zijn” of „Ik ben die Ik ben”. Maar deze Bachelor of divinity weet toch zeker wel dat Jahve de derde persoon is: Hij zal zijn? Als de Heere zichzelf zo noemt zegt Hij: Ik ben, Ehjè, maar wanneer dan een ander Hem zo gaat benoemen dan wordt het Jahve, Hij is, of: Hij zal zijn. Het lijkt er voorts niet op dat de schrijfster in deze Holwerda of Vonk — die Holwerda citeert en volgt — gelezen heeft.

Het stuk over evolutie en evolutieer wordt behandeld in een aanhangsel dat de bladzijden 152-172 beslaat. Het is als een bliksembezoek. Ongetwijfeld heeft de schrijfster hierover zo het een en ander gelezen, maar deze dingen zijn niet te behandelen in zo'n kort bestek. Dat kan onmogelijk ook maar enigszins bevredigen.

Ik zou nog meer kunnen opnoemen want ik heb heel wat potloodstrepen aangebracht, maar ik zal het hierbij laten.

Het gezegde neemt niet weg dat verschillende dingen naar voren gebracht zijn waarmee ik van harte instem. Het neemt ook niet weg dat ik de bedoeling van het geschrift sympathiek vind. Maar ik geloof niet dat we er één stap verder mee komen. En ik betwijfel of de jeugd er werkelijk mee geholpen wordt.

Dat is jammer. Want de aan de orde gestelde vraagstukken zijn wel hoogst actueel.

L.

B.J.

PERSSCHOUW

Een oproep vóór een gemeentevergadering

In „een” kerkblad van „een” gemeente werd de volgende oproep vóór een gemeentevergadering gepubliceerd. Ik geef die graag aan de lezers van Opbouw door. Want hierin horen we de stem van de Goede Herder.

Geliefde broeders en zusters in onze Here Jezus Christus

Het is niet voor niets dat boven deze brief een aanhef wordt gebruikt die over het algemeen gereserveerd is voor het begin van de preek, waarmede de prediker dan direct de band wil noemen die ons daar samen brengt. De schrijver van deze brief bedoelt datzelfde nu hij in deze brief gaat schrijven over dingen die aanleiding geven die band in twijfel te trekken.

In het kerkblad, waarin deze brief wordt verzonden vindt U de mededeling dat er een gemeentevergadering wordt gehouden waarop vragen over de huidige moeilijkheden in ons kerkverband worden besproken of beantwoord.

Er zijn er onder ons die deze bespreking noodzakelijk achten, er zijn er ook die deze avond met angst tegemoet zien. Het is immers op meerdere plaatsen voorgekomen dat door een gemeentevergadering de verwijdering tussen de broeders en zusters zo groot werd dat een scheur in de kerk van onze Here Jezus Christus ontstond.

Het lijkt er dan ook op dat de kerkeraad de gemeente oproept om met elkaar te twisten over de zaken die ons zo bezig houden. Natuurlijk is dat niet de bedoeling van de kerkeraad en het is niemands bedoeling maar de werkelijkheid is dat het meestal wel een twisten wordt.

We zien immers geen andere weg.

Broeders en zusters, toch is dit nu juist de grootste moeilijkheid waar ik niet uitkom nl. we twisten met elkaar en dat mag niet.

Paulus onderwijst Timotheüs heel duidelijk "en een dienstknecht des Heren moet niet twisten" (2 Tim. 2 : 24), daar komen we niet onderuit, dat gaat niet alleen op in een bepaalde situatie maar tot U en mij wordt gezegd "niet twisten". We zeggen het zelf op straat tegen vechtende jongens "niet vechten" meestal zonder ons op de hoogte te stellen waarom wordt gevochten, zonder meer "niet vechten".

Het is niet nieuw om bij "twisten" te denken aan "vechten", de kanttekenaren van de statenvertaling doen dit, we vinden dit ook in Ps. 35:

Twist, Here, tegen wie met mij twisten,
bestrijd wie mij bestrijden.

En waarom zouden we niet mogen twisten? Wel, het helpt niet, het brengt geen oplossing. We maken de zaken er alleen maar erger mee.

Ik wil nog even verder gaan over de twist- de vechthouding. Er staan dan twee personen of twee partijen tegenover elkaar. Over die situatie onderwijst ons het evangelie nl. "maar Ik zeg U de boze niet te weerstaan, doch wie U op de rechterwang slaat zo keer hem ook de andere toe" (Matth. 5 : 39). We passen deze onderwijzing wel toe bij de vechtende jongens, als de één zegt "hij sloeg het eerst", dan is ons antwoord: "daarom hoef je toch niet terug te slaan".

Zo zijn er al een paar dingen die van belang zijn voor de komende gemeentevergadering nl. niet twisten (vechten) en als iemand toch twist (vecht, slaat) niet terugslaan, en als iemand al voor de gemeentevergadering heeft geslagen toch niet terugslaan.

Terecht zal men nu vragen of we dan maar alles goed moeten vinden, of we dan alles maar op z'n beloop moeten laten, of geeft de Here ons een taak en moeten we die leren zien.

Daarvoor citeer ik verder wat Paulus aan Timotheüs zegt "maar vriendelijk zijn jegens allen, bekwaam om te onderwijzen, geduldig, met zachtmoedigheid de dwarsdrijvers bestraffende. Het kon zijn dat God hun gaf zich tot erkenning der waarheid te keren" (2 Tim. 2 : 24, 25).

We vinden hier hetzelfde als bij Ps. 35 nl. primair de zaak aan de Here overlaten. We hebben dan namelijk een advocaat zoals niemand heeft.

Hoe moeten we dit nu doen in de gegeven situatie. Vooraf echter een naar ik hoop, overbodige vraag. We gaan toch niet naar de gemeentevergadering als vertegenwoordigers van de kerkeraad- opbouw- reformatie- of synodepartij. Die zijn immers niet voor ons gestorven. We zijn toch samen Kerk van onze Here Jezus Christus.

En als we nu tegenover elkaar staan en de vechthouding aangenomen hebben zou het dan mogelijk zijn om niet naar elkaar te kijken maar onze hoofden naar een kant te wenden en samen naar het geopende Woord te zien, of nog meer centraal, nog meer gecompriemd, naar het kruis van Golgotha.

Als we elkaar niet meer aankijken in onze twisten dan valt die lastige broeder weg, dan valt de twister weg dan is er geen wang om op te slaan, dan valt die dominé weg, die in zijn preken van die steken weggeeft.

En als we naar het Woord van onze God kijken dan valt dat kerkbodeartikel weg en dat andere artikel uit onze kerkelijke pers. Dan zijn we met recht de mondige gemeente van onze Here Jezus Christus en weten we ons geregeerd door Zijn Woord en Geest.

Broeders en zusters zouden we zo naar de gemeentevergadering kunnen gaan. Zouden we dan onze kinderen mee kunnen nemen om ze daar te leren om twisten Godzalig op te lossen. Ik ben er zo van overtuigd dat als wij maar de eerste stappen doen op de weg die de Here wil, dan zullen er oplossingen komen waarvan we geen vermoeden hebben omdat de Here dan met ons is. Dan staan we de Koning der Kerk niet meer in de weg.

C. V.

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Ommen: ds. R. Houwen te Hattem; te Brunssum-Treebeek: ds. B. de Vos te Ten Boer; te London, Watford, Ontario Can.: ds. M. van der Wel te Sneek; te Axel en te Berkum (bij accl.): ds. P. van Gorp te Oldehoeve.

AANGENOMEN: naar Voorburg: ds. M. J. C. Blok te Utrecht N.W.

BEDANKT: voor Avereest-Dedemsvaart en Enumatil: ds. G. Mulders te Murmerwoude.

Ds. W. Boessenkool Gezien het voortdurend afnemen van het aantal leden van Die Vrye Gereformeerde Kerk van Kempton Park, is deze gemeente, ook met de steun welke reeds gedurende lange tijd ontvangen wordt, niet langer bij machte haar predikant, Ds. W. Boessenkool, te onderhouden. De raad van bovengenoemde kerk heeft daarom besloten Ds. Boessenkool beroepbaar te stellen als zendeling of predikant in alle corresponderende kerken in Amerika, Canada, Australië en Nederland. Eventuele correspondentie te richten aan: Die Skriba, Die Vrye Gereformeerde Kerk, Postbus 370, Kempton Park, Suid Afrika.

Kand. W. J. van der Linde De classis Dokkum van 21 september 1967 te Wouterswoude heeft peremptoir geëxamineerd en toegelaten tot het ambt van dienaar des Woords kand. W. J. van der Linde, beroepen predikant van de Kerk van Driesum c.a.

Ds. J. A. de Vries De classis Dordrecht-Gorinchem probeerde gehoord het advies van deputaten ad. art. 49 K.O. de emeritaatsaanvraag van ds. J. A. de Vries te Culemborg, zulks i.v.m. een aan te gaan legerpredikantschap.

Ds. H. D. Doorenbos Ds. H. D. Doorenbos, emeritus-predikant van de kerk te Nijmegen en wonende te IJselmuiden, heeft zich onttrokken aan de gemeenschap der kerk en zich gevoegd bij de syn.-geref. kerken.

Ds. Doorenbos aanvaardde het ambt van Dienaar des Woords in de Geref. kerken op 10 dec. 1954 te Maastricht. In 1958 ging hij naar Nijmegen, waar hem op 1 april 1965 om gezondheidsredenen emeritaat werd verleend. Ds. Doorenbos is 41 jaar.

Ds. R. Koolstra. Zondag 24 september j.l. vond de bevestiging plaats van ds. R. Koolstra als predikant van de kerk te Driebergen. Zijn bevestiging, ds. P. Plaatsman bediende daarbij Gods Woord uit Hebr. 12 : 1-2. 's Middags verbond ds. Koolstra zich aan zijn gemeente met

een preek over 2 Kor. 3 : 1-3.

Ds. J. de Feijter. Na een ambtsbediening van 13 jaar, nam ds. J. de Feijter afscheid van zijn gemeente te Berkum met een preek over Psalm 78 : 7. Vrijdag 22 september nam de gemeente in een samenkomst afscheid van haar predikant.

Zondag 24 september werd ds. De Feijter bevestigd als predikant te Hoogezand-Sappemeer. Zijn bevestiging, ds. J. M. Kroes, em. pred. van Dalfsen, had als tekst voor de prediking gekozen: 1 Petrus 5 : 1-4.

In de middagdienst deed ds. De Feijter intrede met een preek over Kolossenzen 4 : 3-4.

Classis Alkmaar-Zaandam. De afgevaardigden van de kerken van Alkmaar en Enkhuizen en de ouderlingafgevaardigde van de kerk van Zaandam hebben tijdens de jongste vergadering van de classis Alkmaar-Zaandam hun plaats aan de classikale tafel verlaten vanwege de houding van de classis ten opzichte van een voorstel van de kerk te Alkmaar. Dit voorstel hield in, dat de classis ondertekenaars van de „Open Brief” niet in haar midden zou ontvangen, en evenmin kerken welke zich niet ter generale synode Amersfoort-West vertegenwoordigd achten.

Het merendeel der genoemde afgevaardigden verliet de classis reeds, toen deze dit voorstel niet vóór de constituering van de classis in behandeling wilde nemen, de overige na het besluit van de classis aan het voorstel van Alkmaar niet te voldoen, onder verwijzing naar de hulp, die visitatoren kunnen bieden. De kerk van Broek op Langedijk had de classiskerken reeds bericht aan de classicale arbeid niet te kunnen deelnemen, en had geen afgevaardigden naar de classis gezonden. Deze kerk heeft de zusterkerken opgeroepen tot eenzelfde besluit te komen, ten einde op de door de K.O. geordende wijze als Geref. kerken samen te leven.

De kerken van Alkmaar en Enkhuizen hebben besloten geen gebruik meer te maken van de diensten van hun consultant, resp. ds. H. van Ommen en ds. A. H. Algra.

Kawagit. Zondag 24 september j.l. werden 12 jongemannen gedoopt in de rivier de Digoel. Tien van hen zijn uit eigen bevolking en twee Muju's (afkomstig uit een andere streek).

De tien zijn „eerstelingen” uit de eigen bevolking. Zij hebben in de loop der jaren via school, de bijbelschool, de samenkomsten, de speciale lessen van ds. Klamer, Gods Woord leren kennen.

Theologische-Hogeschooldag. De collecten gehouden op de Theologische-Hogeschooldag 1967 brachten de volgende bedragen op. De eerste collecte voor de Theologische Hogeschool: f 38.518,34. De tweede collecte voor het Bibliotheekfonds: f 8.389,55 en de derde collecte voor 't Suppletiefonds f 9.726,53.

De totale opbrengst van de drie gehouden collecten was dus f 56.634,42 tegen vorig jaar f 20.484,35.

Generale synode. In de week van 25-30 september j.l. kwam de synode van Amersfoort-W. in verband met de Predikanten-conferentie en de Schooldag niet bijeen. De week daarvoor werd afgesloten met vergaderingen in comité en in commissieverband.

Classis Kampen. De classis Kampen heeft in haar vergadering van zaterdag 30 september j.l. als haar oordeel uitgesproken, de broeders ds. J. O. Mulder en G. Gunnink niet te kunnen heenzenden alsof zij geen wettige afgevaardigden van de Gereformeerde Kerk van Kampen zouden zijn; voorts de broeders W. C. van Dijk en D. J. Gritter niet als zodanig te kunnen ontvangen.

De Kerkeraad van de Geref. Kerk van Maassluis zond de volgende brief aan de Gen. Synode van Amersfoort:

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

De Raad van de Gereformeerde Kerk te Maassluis wendt zich hierbij tot uw vergadering met een dringend verzoek.

Formeel genomen zoudt u misschien dit ons schrijven, als na de sluitingsdatum ingekomen, direct terzijde kunnen leggen. Maar broeders, wilt er toch kennis van nemen vanwege het grote belang der zaak waarop wij doelen.

Wanneer wij afgaan op de gepubliceerde verslagen van de Curatoren-vergaderingen van 16, 21 en 25 aug. j.l. krijgt uw vergadering nog van doen met de aldaar genomen besluiten. In het verslag van de vergadering van 16 aug. lezen we:

„De Senaat constateert dat op onderscheiden plaatsen momenteel twee kerkeraad-colleges

elkaar het vertonen van de Gereformeerde Kerk ter plaatse betwisten".

"De Senaat is voor zich ... van oordeel dat hij, ... attesten van colleges als bovenbedoeld, indien van hen bekend is dat zij van oordeel zijn, dat de "Open Brief" geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft, momenteel slechts mag doen gelden als goed getuigenis van belijdenis en wandel, nadat eerst een onderzoek van geattesteerde inzake zijn belijdenis heeft plaatsgevonden."

In hetzelfde verslag: "De deputaten-curatoren stemmen met de door de senaat gevormde oordelen in."

Met deze zaken krijgt uw vergadering, blijkens het curatoren-verslag van 25 aug. jl. te maken.

Art. 5: "Deputaten-curatoren besluiten zich met een schrijven over de situatie aan de Theologische Hogeschool te wenden tot de generale synode te Amersfoort-West."

Broeders, wanneer dit discriminatie-besluit inzake studenten-attesten doorgaat, betekent dit, dat de teerling geworpen is aan onze Theologische Hogeschool maar ook in ons gehele kerkverband. Wanneer uw vergadering dit besluit mocht goedkeuren ziet het college van hoogleraren, althans de meerderheid ervan, zich het recht geven, als keurmeesters op te treden over kerkeraden!

Immers, de professoren zullen dan mogen uitmaken, welk kerkerads-getuigenis, meegegeven in officiële attesten aan studenten, betrouwbaar is en welk kerkeradsgetuigenis dat niet is. Dat laatste is voor het college van professoren het geval, blijkens het officiële Kort Verslag, wanneer van een kerkeraad "bekend is" dat hij "van oordeel" is, „dat de 'Open Brief' geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft".

In dat geval zal het professoren-college een student mogen weigeren. De man mag geen predikant worden.

Bij dit professoren-besluit, door curatoren bekrachtigd, bieden wij uw vergadering de volgende notities aan, waaruit u moge duidelijk zijn, waarom wij deze beslissing een ramp achten voor ons kerkelijk leven en waarom wij u met aandrang verzoeken, hier uw 'neen' te laten horen.

1e. Wanneer kan terecht worden gesteld, dat van een kerkeraad "bekend is" dat hij van oordeel is "dat de 'Open Brief' geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft"? Houdt dit in dat men op geruchten mag afgaan? Welke informatiebron wordt hierbij gebruikt?

Is het naar christelijke leefregel, in zulke gewichtige en ver-strekkende beoordelingen van elkander, enige andere bron te gebruiken dan het authentieke eigen getuigenis van de betreffende kerkeraad?

Wij lezen hiervan niets in het officiële besluit. Dat achten wij een ernstige leemte. In deze zaak van uiterst gewicht, immers de beoordeling van elkander, ware omschrijving van de door de senaat te volgen gedragslijn op zijn informatiepaden noodzakelijk geweest.

2e. Onze volgende bedenking is, dat in dit senaatsbesluit tweërlei weegsteen gehanteerd wordt, hetgeen den HEERE een gruwel is. Spreuken 20 : 10.

Immers: alleen die studenten worden aan een speciaal onderzoek onderworpen, die afkomstig zijn uit een plaats waar (vgl. Kort Verslag 16 aug.) "momenteel twee kerkeradscolleges elkaar "het vertonen van de Geref. Kerk ter plaatse betwisten".

Over niet gescheurde Kerken wordt in het besluit niet gesproken. Maar — ook van zo'n niet-gescheurde Kerk zou, naar de vage bewoordingen van het besluit, wel eens aan de professoren "bekend" kunnen zijn, dat de 'Open Brief' den kerkeraad aldaar "geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft"...

Een student uit die Gemeente afkomstig gaat echter vrij-uit! Hij wordt niet aan genoemde test onderworpen. Want het besluit zegt, dat zulks alleen geschiedt met studenten uit een gescheurde kerk!

Dat is tweërlei weegsteen en tweërlei maat!
Den HEERE een gruwel.

En wanneer de bedoeling van het besluit mocht zijn, dat hier toch feitelijk ook van niet-gescheurde gemeenten sprake wil zijn, dan, broeders, moge deze ernstige leemte in de redactie van een zo ontzaglijk gewichtig besluit u te sterker attenderen op het bedenkelijk improvisatiekarakter, waarvan deze beslissing de duidelijke sporen draagt.

3e. Er is nog een derde bedenking, die wij tegen het senaatsbesluit willen inbrengen. Duidelijk is uit het besluit, dat door de senaat gewantwoord worden:

"attesten van colleges ... indien van hen "bekend is dat zij van oordeel zijn dat de "Open Brief" geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft..."

Wat betekent dat laatste?

Stel er is een kerkeraad die van de 'Open Brief' als zodanig wel vindt dat die 'gewichtige oorzaken van nadenken geeft', maar die het ten enenmale ontoelaatbaar acht, nu zonder meer alle ondertekenaars ervan over een kam te scheren.

Stel die kerkeraad krijgt te maken met deze dingen, omdat de predikant van een zusterkerk in de classis de 'Open Brief' ondertekend heeft en er bezwaarschriften zijn ingekomen bij de classisvergadering, waarin de predikant om die ondertekening wordt beschuldigd van afwijking van Schrift en belijdenis.

Gelukkig denkt de classis er niet aan, een uitspraak te gaan doen over "De Open Brief" als zodanig, maar zij brengt in rekening wat de predikant met zijn ondertekening naar zijn eigen getuigenis tot uitdrukking heeft gebracht. Dit naar de rechtvaardige regel, in Joh. 7 : 51 genoemd:

"Veroordeelt onze wet dan een mens, tenzij

"men zich eerst van hem op de hoogte gesteld "heeft en kennis genomen van wat hij doet?"

Na deugdelijk onderzoek spreekt de classis de predikant vrij van het hem ten laste gelegde: afwijking van het Woord van God en van de belijdenis der Kerk.

Naar het oordeel der classis is dat niet een uitspraak over de 'Open Brief' als zodanig, maar een uitspraak over een zware beschuldiging aan het adres van een ondertekenaar.

Uit een classis-kerk die het genoemde classisbesluit ratificeert meldt zich nu een student in Kampen. Bij welke rubriek zouden de professoren hem, of neen: zijn kerkeraad, nu moeten indelen.

Om dat rechtvaardig, op een voor de HEERE bestaande wijze te kunnen doen zou de senaat het hele classisbesluit moeten narekenen en toetsen op de voor hem beslissende vraag: komt nu in dit besluit ook uit, dat naar het oordeel van de classis de 'Open Brief' gewichtige oorzaken van nadenken geeft of niet....?

Op geruchten of zelfs op perscommuniqué's van kerkeraden zal de senaat daarbij niet mogen afgaan; hij zal het besluit moeten bestuderen!

En zo komt er wel werk aan de winkel voor het college van hoogleraren!

Of... moet het allemaal een beetje oppervlakkiger gebeuren — en is het de bedoeling in deze zaak op wat losse geruchten af te gaan....?

En worden die het criterium voor een doorgaande kerkscheuring en voor de haastige afbraak van zoveel goeds en schoons dat in twintig jaren onder 's HEEREN gunst mocht worden gebouwd?

Er zou meer te noemen zijn.

Stel een kerkeraad kan zich wel als gereformeerd legitimeren tegenover de senaat; het is een kerkeraad die de 'Open Brief'-ondertekenaars censurabel acht. Maar — die kerkeraad acht het niet tot zijn opdracht te behoren, een naar Kampen vertrekkende student te onderwerpen aan een 'Open-Brief'-bloedproef.

Want — aldus die kerkeraad — dan zouden wij eerlijkheidshalve heel de Gemeente aan die proef moeten onderwerpen, b.v. voor wij weer samen ten Avondmaal gaan.

En dat doen wij niet.

Intussen kan die student wel een (geestelijke) bacillendrager zijn.

In elk geval is hij er een bewijs van, dat het quarantaine-systeem van de senaat niet klopt.

Broeders, deze hantering van de 'Open Brief' als het grote schibboleth voor ons leven, breekt het kerkelijk samengaan kapot! Wij hebben ons vrijgemaakt, omdat in de 40-er jaren een 4e Formulier bindend werd opgelegd. Hetzelfde bedreigt ons nu. Wij zien opnieuw de haast, waarmee naar een scheur wordt gedreven.

Wij zijn verontrust hetgeen genoemd wordt in art. 4 van het Kort Verslag van 16 aug. '67. Uit een synodeverslag bleek ons, dat door de president-curator openlijk de namen van de hoogleraren Jager en Veenhof werden genoemd als in feite confessioneel verdacht. Wij hebben te vrezzen dat "het nog zelf in behandeling nemen" door het huidige college van curatoren van een vertrouwelijk schrijven uwer vergadering wijst op de haast, waarmee de meerderheid van curatoren en hoogleraren het 'Open Brief'-schibboleth ingang willen doen vinden.

U zult dezer dagen te handelen krijgen, over een schrijven van Curatoren 'over de situatie aan de Theol. Hogeschool' (Kort V. 25 aug. '67, art. 5).

Broeders, wij vragen u met klem: wilt toch

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

letten op uw door het agendum beperkte taak. Laat niet 1936 een herhaling krijgen. Toen heeft ook een synode eigenmachtig zonder dat uit de Kerken op wettige wijze een aanklacht ter tafel kwam, een zaak aan haar agendum toegevoegd, waarbij de confessionele trouw van hoogleraren van meet af disputabel was gesteld. Gaat toch deze weg niet op, broeders van de synode!

Wij zijn ons ervan bewust, dat de taak van deze synode een bijzonder zware is. Naar de mens gesproken zal de eenheid van het kerkverband afhangen van de besluiten, die uw vergadering in de zaken van de Theologische Hogeschool zal nemen.

Het is onze smeekbede tot de HEERE onze God, dat Hij Zijn Geest rijkelijk doe wonen in het midden van uw vergadering.

En moge uw arbeid gezegend worden, daarin, dat de scheuring tot staan kome en wij ons samen in den HEERE mogen verblijden.

Met heilbede en broedergroet,
namens de Raad van de Gereformeerde Kerk te Maassluis,
H. van Tongeren, praeses.
G. M. Parre, scriba.

STUDENTENLEVEN

V.G.S. Wageningen

Het Bestuur van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Wageningen heeft de eer U mede te delen dat in de Algemene Ledenvergadering van 18 september werden geïnstalleerd:

E. Holwerda als abactis

M. H. Oosterhuis als fiscus.

Het abactiaat is gevestigd: Thorbeckestr. 494, Wageningen.

Vakantieadres: Lommerlust 27, Zeist.

ADRESSEN

Ds. J. de Feijter, Rembrandtlaan 78, Hoogezand, tel. (05980) 3022. Heerde, scriba: E. W. Kedeman, Julianalaan 10, Heerde, tel. (05782) 1317; diakonie: L. v. d. Veen. De Tippe 18, Epe. Ermelo, scriba D. v. d. Akker, Sophialaan 3, Ermelo, tel. (03417) 3588. Bodegraven, scriba: A. van Doornik, Lindenlaan 26, Woerden, tel. (03480) 4369.

Bibliotheekfonds. De bonnetjesactie voor het Bibliotheekfonds bracht bijna f 10.000,— meer op dan het vorig jaar, zodat het voorlopig resultaat, dat op de schooldag kon worden meegedeeld, een bedrag is van f 33.000,—.

Aan alle familieleden en kennissen delen wij mede, dat wij:

ADRIE KOEDOOT

en

WILMA MOL

D.V. 7 oktober a.s. in het huwelijk treden.

Launceston - Australia
101 Forest Road.

Ter overname:

KORTE VERKLARING EN PARAPHRASE
der H. Schrift.

Brieven onder no. 610 administratie „Opbouw”.

BEZINNING EN UITZICHT

door ds. C. G. Bos.

Een appèl op ieder die de bewaring en voortgang van 's Heren kerkvergaderend werk in de Geref. Kerken ter harte gaat.

Bestelling door overschrijving van f 0,75 op giro 969892 t.n.v. Offsetdrukkerij „Presto”, Zwolle.